

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

268

L I D T O M

S V I N N I N G E

O G D E N S

B O R G E R E

G E N N E M 1 0 0 Å R

1 9 6 0

I en Holbækavis læste jeg en artikel om Svinninge - "Fra kro ved den gamle kongevej til moderne industriby" -. Man fortalte, at Svinninge by har udviklet sig hurtigt, ja, vokset sig stor gennem de sidste 50 år.

Her skal også fremdrages nogle træk om byen og dens mænd. Materialet er samlet på grundlag af forskellige menneskers hukommelse, samt de ældste dataer fra forskellige skriftlige kilder, som vil blive nævnt efterhånden, vi skrider frem.

Vi skal dog indledningsvis bemærke følgende: At nok er Svinninge som industriby måske ikke mere end ca. et halvt århundrede, men landsbyen Svinninge har bestået i mange hundrede år. Gennem tiderne har navnet forandret sig i stavemåde: Ifølge Traps Danmark allerede i 1311 Swytninge, omkring 1370 Swethninge, 1482 Sweyninge.

Måske har man også på samme tid anvendt flere stavemåder. I Historisk Samfunds årbog for 1956 fortælles der i forbindelse med en artikel om Tuse Herreds Ting, at der var opstået en langvarig strid om jord, og herunder var nævnt et vidne fra ovennævnte ting: "- da Prior Hemming, Antvorskov Kloster, illede og kierde i 20 år og mere på Jord, Ager og Eng liggende på Suedinge (Svinninge) Mark". Det var i 1497.

Omkring dette tidspunkt havde Svinninge en hovedgård, der ejedes af Antvorskov Kloster ved Slagelse. I 1405 og 1416 nævnes Erik væbner Aagesen af Svinninge. 1421 lejer Iver Smyter hovedgården af klostret. 1445 nævnes Tyghe Eriksson af Svinninge. Hvor denne hovedgård har ligget ved man vist ikke i dag. Den nuværende Svinningegård blev oprettet 1783 af nedlagte bøndergårde.

Ja, Svinninge bestod vel i middelalderen kun af en del større og mindre gårde. Hovedvejen, eller den gamle Kongevej, om man vil, København - Kalundborg gik dengang som nu gennem Svinninge, og bl. a. broerne skulle vedligeholdes, også den over åen i Svinninge.

Fra Historisk Samfunds årbog 1956 citeres ordret:

" I rigsarkivet (D. Kanc., indl. til registr. 26-5-1645) op-

bevares en skrivelse til kongen fra "Eders kongelige Majestæts fattige underdanne(ikke udfyldt) udi Svinninge Sogn". Ansøgningen er bilagt et tingsvidne af Tuse Herreds ting af 7-6-1645 med syn over: "en Træbro, som ligger paa almindelige Herre Stræde og farende Landevej fra Calundborg i Svinninge By over en løbende Aa ...". Og sognemændene andrager nu majestæten om hjælp til at få broen genopbygget.

Der er ingen tvivl om, at der også dengang har været "bedest" her i Svinnin ge. Ja, om ulovlige krohold har der endog været tale. Således citeres der (også fra Historisk Samfunds årbog 1956): Et tilfælde skal fremdrages, fordi det giver et lille indblik i retsforholdene på den tid: I lensregnskabet for Holbæk len 1620-21 opremses en del dyr - 3 svin, 2 gamle og 6 unge gæs m.m. - samt forskelligt bohove, som er blevet solgt for ialt 55 rdl. 4 skill., der føres til indtægt. Det er "...Rønningsgods, somer annammet efter Ingmer Christensen, som boede i Svinninge, hans Hovedlod, for at han mod kong. Majestæts Mandat har holdt ulovligt Krohus, og derover er sket Ulykke med Manddrab, og derfor paa Holbæk Slot var femkligen (!) anholden i kgl. Majestæts Jern og er siden af samme sit Fængsel entuigt og borttrømt med en Fjeder paa om Nattetide, og derfor paa kong. Majestæts Vegne modtaget hans Gods....".

På grund af de trafikale forhold fik Svinninge meget tidligt en vis betydning for handel og håndværk. Foruden den omtalte hovedvej København - Kalundborg krydses denne jo af landevejen fra Nykøbing Sjælland og sydpå.

Byen fik da også på et meget tidligt tidspunkt brevsamlingssted (i midten af sidste århundrede) og senere postkontor (1863), altså før Odsherredsbanen blev bygget (1899).

Diligencen - en kaleshevogn med plads til 2 rejsende inde i Vognen og 1 hos kusken - kørte herigennem fra Holbæk hver eftermiddag og tilbage om natten. Da vejen over den inddæmmede Lamme-fjord fra Audebo til Gundestrup blev åbnet for færdsel i 1874, kom vognen dog i nogle år til at gå den vej, og i stedet kørte en lukket vogn fra Svinninge til Mørkøv.

Det viste sig, at byens centrale beliggenhed også skulle have betydning for politik. Da valgkredsene i Holbæk Amt i 1849 blev omlagt, besluttede man at vælge Svinninge (nærmere betegnet Svinninge kro) som valgsted i stedet for tidligere de 2 valgsteder Tvede kro (nu nedlagt kro, der lå mellem Mørkøv og Knabstrup) og Faurbo kro.

Noget før denne tid var der dannet et nyt parti: "Bondevennernes Selskab", som netop på denne egn talte nogle af de bedste foregangsmænd for landet (bl. a. gårdmand Jens Gregersen, Kundby).

Og det var dette parti, som dominerede så ganske afgjort ved prøvevalget den 12/10 1849 kl. 10, hvor "Gæstgiver Jørgensen, Svinninge Kro, havde vist Vælgerne den Forekommenhed at lade opføre en rummelig Tribune, oven over hvilken Dannebrog vajede, på en indhegnet Plads lige overfor Kroen", formentlig den plads, der kaldtes markedspladsen, som lå umiddelbart syd for nuværende biograf.

Anton Frederik Tscherning blev ved det egentlige valg den 4/12 1849 enstemmigt kåret og valgt som Svinningekredsens første folketingsmand.

Tscherning stammede ikke fra denne egn, men han fødtes på det kongelige gods "Frederiksværk", blev officer og tog samtidig del i det politiske røre. Han var med til at starte "Bondevennernes Selskab", et parti for middelstanden, som man dengang anså landboklassen for at være, og som følge heraf fik han forbindelse med Holbæk Amts 2. Valgkreds, Svinninge.

I 17 år (1849-1866) var Tscherning en meget virksom og magtfuld repræsentant i folketinget for Svinningekredsen. For at ære hans minde har man her i byen i 1881 opsat en buste udført af professor J. A. Jerichau. Den står til højre for vejen op til N. V. E. H. V. Clausen skriver i sin bog "Fra Holbæk Amt" 1918: "...man kunde unde ham et anseligere Monument, og dette en bedre Opstilling". Han har ret. Det er en noget uværdig plads, og måske var det en ide at flytte busten, f. eks. til vor ny bypark.

Den første folketingsmand her i Svinninge var Tscherning, den sidste var gårdmand Chr. Pedersen, Sandby, før Svinningekredsen nedlagdes i 1918. Også ham har man villet ære. Hans mindesmærke blev rejst i 1930, hvor de førømtalte 2 hovedveje skærer hinanden, et anseligere og værdigere sted for en folkets repræsentant. Granitblokken er af arkitekt Ivar Bentsen og bronzepor-tretrelieffet af Svend Rathsack.

Det tredje mindesmærke her i byen blev rejst i 1870 for Frederik den VII (grundlovsgiveren) og står hvor Kirkevej munder ud til Hovedgaden. (Flyttet til byparken 1959.)

Lad os nu foretage en lille rundtur gennem Svinninge og lad os vælge forskellige ejendomme ud for at se, hvad der før har været, og hvem, der har boet der, med andre ord, hvad der er sket af forandringer gennem ca. 100 år.

Beretningen er som sagt samlet på grundlag af forskellige menneskers erindringer, og vi beder læserne undskylde, såfremt der nu og da måtte fremkomme erindringsforskydninger eller "fejlhuskning". Det tilføjes, at en del oplysninger er hentet fra bogen: "Sjællandske Byer og deres Mænd", udgivet i 1918. Mange nuværende beboere kender det meste af det, der fortælles om, men for de yngre fremkommer der måske eet og andet, som kan have interesse.

Da der som tidligere sagt rørte sig en livlig færdsel gennem Svinninge var der stor brug for kroen og købmandshandelen. Ditlev Petersen fra Buske kro kom hertil som bagersvend i første halvdel af halvtredserne. Af dåværende kroejer Jørgensen købte han Svinninge kro, hvortil hørte ovennævnte købmandshandel, der også tjente som krostue. Tillige medfulgte et bageri og en del jord. I krostuen blev mangan engod handel slået af og i kraft af C. D. Petersens forretningstalent voksede salget, og resultatet blev, at han efter nogle års forløb fik oparbejdet en betydelig Korn-, Trælast- og Foderstofforretning. Han havde gode handelsforbindelser, og en stor del af Odsherreds kornhandel gik til Svinninge i stedet for til Nykøbing Sj. Flere vogne gik dagligt til Holbæk havn med korn og kom tilbage med træ og foderstoffer. Da Nordvestbanen blev åbnet i 1875 kørte vognene den kortere vej til Mørkøv station.

Ditlev Petersens søn, W. Petersen medvirkede i forretningen fra 1874 som fuldmægtig og i 1905 overtog han selv forretningen. Den 1. juli 1917 overgik den til et aktieselskab med R. Møller, Haslev, som direktør og W. Petersen som formand. Firmanavnet blev C. D. Petersen A/S, Svinninge.

W. Petersen boede først ved siden af i ejendommen, der i dag ejes af manufakturhandler T. Christiansen, hvis far F. Christiansen overtog ejendommen i 1912 efter W. Petersen, hvorefter F. Chri-

stiansen byggede manufakturforretningen til. W. Petersen flyttede derefter ind i hans fars lejlighed ved forretningen, og senere byggede og beboede han den nuværende direktørbolig ved N. V. E. (Ejendommen erhvervet af N. V. E. i 1927.)

R. Møller afløstes i 1921 af direktør L. Chr. Højer, derefter i perioden 1928 - 1934, først J. Thiesen og dernæst Sønderlev, hvorefter forretningen overgik til private hænder, nemlig købmand Alfred Larsen, som den 4/1 - 1947 afhændede til nuværende ejer købmand J. P. Olsen.

Det kan tilføjes, at en del af "Skabet", som forretningen ofte benævnes i daglig tale, brændte i 1917. det var den østlige og nordlige del af købmandsgården.

I manufakturhandler Carl Sørensens ejendom boede i halvfjerds-erne købmand F. Nehammer, der drev farveri og en manufakturhandel. Farveriet blev senere flyttet ned hos snedkerm. Severin Christensen, (nuværende ejendom med damefrisørsalon og wienerbageri.)

I 1893 købte H. E. Beck-Schultz ejendommen og fortsatte som manufakturhandler, indtil han i 1895 afhændede til købmand Poul Larsen, der i 1898 ombyggede ejendommen til dens nuværende udseende. Forretningslokalerne blev delt i 2 afdelinger, een for manufaktur (Poul Larsen) og een for bog- papir- og legetøjshandel, der blev drevet af boghandler Ferd. Hjorth (1899).

Ferd. Hjorth flyttede 1909 sin forretning hen i den nuværende boghandel, der blev bygget af Ole Jeppesen i 1899 (marskandiserforretning). Ole Jeppesen solgte sin ejendom til drejer N. P. Petersen, Thorslunde, der i et par år udlejede forretningen til købmand Nielsen. Men som sagt i 1909 lejede Hjorth ejendommen af "Drejeren i Thorslunde" og indrettede sin "blandede" forretning med salg af bøger, galanteri, porcelæn, glas, legetøj, tobak m.m. Den dag i dag drives der her boghandel, i mange år med den bekendte og afholdte Katrine Nielsen, som leder. Senere ejer Erik Willesen, og i dag H. Rostgård Andersen.

Tilbage til Carl Sørensens ejendom. I huset, som er bygget op til manufakturforretningen, og som beboes af Carl Sørensen og syerske Elise Petersen, har der været automobilværksted, som blev drevet af Alfred Jensen, der tillige havde køreskole. Ikke få af byens borgere har gennem ham erhvervet det eftertragtede kørekort. I den vestlige del af huset havde træskomager Ole Christiansen sit værksted. (Ejendommen afhændet i 1959 af Carl Sørensen til Svinninge og Omegns Brugsforening, der vil ombygge til moderne forretning indenfor deres alsidige branche.)

Strandvejen var i gamle dage en lille håndværkergade - formentlig står vi her overfor noget af det ældste af Svinninge (ned mod Kildestræde). Her var både købmand, bager, drejer, smed, væver, snedker, urmager, tømrer og træskomand.

Købmanden havde man først for til venstre (nuv. Brugsforening). Ejendommen blev bygget af A. Frederiksen, der kom til byen sidst i halvtredserne. Først købte han dog et gammelt hus af Svinningegården. Huset lå hvor nuværende bagermester Mølgård Larsen har sin forretning og blev beboet af et par arbejderfamilier fra Svinningegården. Frederiksen indrettede en lille forretning i den østre ende af huset og fik god gang i den, og efter få års forløb opførte han så ovennævnte ejendom (med undtagelse af magasinet). Grunden købte han af jomfru Lund, om hvem der skal fortælles senere.

Frederiksen startede en stor forretning med korn, foderstoffer og trælast, men imidlertid blev det svære tider for ham, han gik fallit, og forretningen blev udlejet til købmand Seidelin-Wisby, medens Frederiksen måtte flytte et andet sted hen i byen.

Men den driftige Frederiksen fik en ordening med sine kreditorer, og efter et par års forløb returnerede han til forretningen og drev den i en del år, indtil han solgte den til købmand Aug. Fr. Wulff fra Slagelse og det var ham, der byggede magasinet til ved siden af laden.

A. Frederiksen forestod også postkørselen 2 gange daglig til Mørkøv og 1 gang daglig til Vallekilde (hovedsagelig af hensyn til eleverne på Vallekilde Højskole).

Wulff solgte senere til købmand Carl Madsen, Roskilde, der drev forretningen indtil han afhændede til et konsortium, der oprettede den nuværende Brugsforening, helt nøjagtigt den 16. juli 1917. I årene 1905-1912 var manufakturafdelingen (i Carl Madsens tid) udlejet til F. Christiansen (manufakturhandler Tage Christiansens far), og også en mand ved navn Pfeiffer har været lejer.

Af uddelere for Brugsforeningen kan nævnes Hans Jørgen Pedersen og fra 1928 L. Hansen.

Skråt overfor "Brugsen" har vi bageren. Denne ejendom byggede købmand Frederiksen samtidig med, at han opførte den anden, og han drev selv bageriet et stykke tid. Man forstår så godt, at han som nævnt kom i økonomiske vanskeligheder. Måske havde han meget a propos bageri "slået for store brød op". Senere udlejede han forretningen til bagermester Nielsen, og nogle år efter over-

tog bagermester Jensen ejendommen, og endelig i 1910 solgte Jensen til bagermester Carl Madsen, hvorefter han drev forretningen i en lang årrække. Ved Madsens død, overgik den til en søn, Evald Madsen, der hurtigt afhændede den. Gennem de sidste år har den haft forskellige ejere, en overgang var den et andelsselskab, men nu er den igen privat med bagermester Mølgård Larsen som indehaver.

Lidt længere nede af Strandvejen havde vi til venstre Drejeren. I 1876 etablerede Chr. Christensen sig her som drejer. Han blev velkendt for en særlig pipe. Han selv drejede og solgte. Det var en slags shagpipe med svampedåse og hoved. Endvidere var han meget ferm til at lave musikinstrumenter, f. eks. violiner.

Sønnen, der ligeledes hed Chr. Christensen, gik i faderens fodspor, og han overtog forretningen omkring 1910. Også han var interesseret i musikinstrumenter og byggede og reparerede mange instrumenter.

Man husker, der boede en væver i Vald. Svendsens enkes ejendom. Han hed Hans Hansen, og det fortælles, at han foruden sit erhverv havde tid til at passe en større gåseflok, samt en ko, der græssede på de daværende grøftkanter.

Ejendommen blev overtaget af en forening, hvis formål var at huse omrejsende svende (vel nok mest subsistensløse personer), der kom til byen. "Arbejde adler" kaldtes den og blev oprettet på initiativ af bl. a. murersvend Olsen, og i lang tid var gdr. Peder Olsen, "Langholtegården" formand for denne institution. Vald. Svendsen og måske ikke mindst hans kone, Petrea Svendsen, bestyrede huset, men senere syntes der ikke behov for det, eller måske snarere var det vanskeligt at finde nogen, som ville administrere og passe et sådan foretagende, ihvertfald blev foreningen ophævet, og Vald. Svendsen overtog ejendommen og indrettede sig privat.

Smedien findes den dag i dag og ejes af Steen Otto (før bl. a. af smed Niels Jensen, smed Frederik Hansen, smed Carl Rasmussen og smed Jerslund).

I ejendommen vest for smedien blev der drevet et snedkerværksted bl. a. af snedker Petersen.

Umiddelbart skråt overfor har maskinforhandler Johs. Nielsen til huse. Denne ejendom blev bygget i 1873 af urmager H. Nielsen, der kom til byen et par år tidligere. Efter hans død i 1895, overtog hans søn K. S. Nielsen forretningen, og foruden at passe denne, bestyrede han den her placerede telefoncentral. Centralen blev

senere flyttet til nuværende sted ved hovedgaden. K. S. Nielsen havde stadigvæk nye "jern i ilden", efter Centralen blev der i 1908 oprettet en filial af "Banken for Holbæk og Omegn", hvis bestyrer han var, og samtidig kunne han i en del år få tid til at varetage kommunens interesser, idet han var sognerådsformand valgt af Venstre (2 perioder).

Ovennævnte bank erhvervede i 1959 sig egen ejendom på hjørnet af Chr. Hansensvej og Hovedgaden, efter at den først havde haft til huse i købmand J. P. Olsens ejendom til venstre for indkørslen til forretningens gård og senere i Berthelsen Jensens ejendom.

Vi standser ved tømremester J. Samuelsens ejendom. Denne blev bygget af tømrer og vognmand Vald. Sørensen, som afhændede i 1895 til tømremester Christen Jensen.

Lad os nu vandre tilbage igen forbi urmageren og bankbestyreren, forbi smedien, "Arbejde adler", drejeren, forbi bageren og købmanden.

Vi står på Hovedgaden ved "Brugsens" lade. Og nu træder før-omtalte Jomfru Lund ind i billedet igen.

Efter at Jomfru Lund nogle år havde haft lejet den vestre del af et hus i nærheden af stationsvejen (formentlig "Teklas hus", nu nedrevet af N. V. E.), hvor hun solgte modepynt m.m., købte hun et gammelt hus, som lå, hvor Sv. O. Petersens ejendom nu ligger. Hertil hørte også grunden ud mod "Vænget". Det var dette stykke jord, hun solgte til føromtalte købmand Frederiksen, og hvorpå han opførte sin ejendom. Det fortælles, at det var Frederiksens hensigt at anlægge facaden, hvor hovedgaden og strandvejen mødes, hvad der unægtelig også havde været bedre end på nuværende sted, men Jomfru Lund satte sig imod. Hun ville ikke have, at Frederiksens butikspersonale kunne kontrollere Jomfru Lunds kunder, når de gik ind og ud af forretningen.

Senere blev Jomfru Lunds ejendom ombygget til nuværende skikkelse med træskomand Hans Pedersen som ejer. Der har været forskellige forretninger i denne ejendom. Først residerede Ole Jeppesen der, før han rejste over gaden, senere har Simon Madsen haft bageri og udsalg her, og der, hvor Andelsbanken nu er, har Thora Hermansen engang drevet modeforretning. Denne forretning blev overtaget af Sofie Hansen. Der har også en lille overgang været fiskeforretning.

Herefter ser vi kun på husene på højre hånd, efterhånden som vi skrider frem.

Det næste hus er der hvor snedker Severin Christensen residerede. Hans far, bødker Hans Christensen, havde foruden sit egentlige arbejde en bibeskæftigelse, idet han, og forøvrigt hans kone med, foretog forretningsrejser til Holbæk et par gange om ugen, hvor de forrettede forskellige ærinder for folk i Svinninge, altså en slags kommissionærforretning, og til bestridelse af dette hverv medbragte de en stor vadsæk.

Næste ejendom beboes af slagtermester Svend Otto, der overtog forretningen i 1931 efter "slagtermænd" Jørgensen. (Forretningen afhændet november 1959 til slagtermester Juul Jensen.)

Vi passerer og nikker genkendende til monumentet af vor sidste folketingsmand i Svinningekredsen, gårdmand Chr. Pedersen, Sandby, som vi tidligere har omtalt, går over broen til Svinninge å, forbi det sted, hvor det gamle mejeri lå (ved Chr. Lehmann Jensens bolig), forlængst nedrevet, kun et rør med en springende kilde er de sidste minder derom. I nærheden boede mennesker, hvis navne vi endnu husker: snedker J. Greve, fiskehandler Villads Frederiksen, ringer Søren Jensen (fhv. ringer Hans Vilhelm Christiansens hus), Cyklehandler Alfred Jensen (tidligere nævnt ved anden virksomhed - nuværende sted: bødtermester Axel Nicolaisen), samt distriktsmontør Chr. Hansen.

Nu står vi ved mekaniker Knud F. Hansens hypermoderne Auto-Service. I sin tid rummede bygningen et tømrerværksted, og den blev opført af tømrermester H. P. Hansen i 1901. Han var søn af tømrermester Chr. Hansen, der i 30 år havde drevet forretning på sin bopæl nord for byen (afd. H. Petersens landejendom ved Triersvej). I flere år lå virksomheden stille, efter at H. P. Hansen var blevet branddirektør i Nykøbing Sj. Derefter overtog mekaniker Chr. Caspersen ejendommen og sidst mekaniker Knud F. Hansen.

Næste ejendom beboedes i sin tid af købmand Chr. Hansen, der afhændede til købmand H. I. Hansen. Her boede også i mange år den af mange højtelskede "Karen Marie Landpost", af ovennævntes familie kaldet "Nie", og hvis døbenavn var Karen Marie Jensen (gift Petersen).

I denne beretning kan vi ikke undlade at nævne tømrermester Anders Hansen og hans far, og vi hopper derfor lidt udenfor byen til nuværende vognmand Orla Sørensen. Anders Hansens far, tømrermester N. P. Hansen, oprettede i 1870 en hjul- og tømrerforretning i en ejendom, hvortil der hørte landbrug (Kraghs ejendom ved Svinninge Vejle).

Anders Hansen byggede ejendommen på Kalundborgvej i 1901 og fortsatte her faderens forretning. Jens Sørensen overtog forretningen efter Anders Hansens død, men flyttede senere sin virksomhed over vejen til nybyggede lokaler.

Nu går vi tilbage til forsamlingshuset bygget i 1888 og ombygget i 1942. Af værter kan nævnes afholdsvært Larsen, samt Chr. Rasmussen, der bestred dette hverv i 30 år (1927-1957). Han afløstes af Ejlif Nielsen.

Vi passerer resterne af Svinninge mølle (opført 1893). Af ejere kan nævnes møller Lars Peter Jensen.

Og kigger lidt på tidligere depotejer Hans Jensens ejendom, der nu er ombygget til beboelse, efter at der i mange år blev drevet et bryggeri.

Denne virksomhed blev oprettet i sidste halvdel af halvtredserne af brygger Ipsen, Holbæk. Hans søn Carl Ipsen drev bryggeriet nogle år, hvorefter Niels Larsen købte det. Derefter fulgte mange ejere: gdr. Søren Nielsen, Gjedebæk & Sørensen, brdr. Hansen, gdr. L. P. Nielsen, brygger Arntz, Holbæk. Endelig overtoges det af et Aktieselskab. Noget kunne tyde på, at der ikke var rigtig grokraft i dette foretagende, og bryggeriet blev da også nedlagt under forrige verdenskrig. Kun en del af bryggeriet står nu tilbage ombygget til beboelse.

Andelsmejeriet "Brokilde" blev bygget i 1888 og senere ombygget i 30'erne, hvorefter det i dag står som et fuldt moderne mejeri, ikke mindst efter en ekstra modernisering for 5-6 år siden og endvidere opbygningen af østeriet, der i dag lancerer flere gode oste. Mejeriet ledes af G. Johansen. Af tidligere mejeribestyrere kan nævnes N. P. Jensen og Olesen. Indiens premierminister Pandit Nehru besøgte i 1957 mejeriet, samt Svinninge og Omegns Brugsforening, under et officielt besøg i Danmark.

Vi går mod øst ad Hovedgaden og passerer blikkenslager Marius Larsen, hvis far blikkenslager P. Larsen kom til byen sidst i firserne og byggede ejendommen i 1890.

I "Det høje hus" residerede en overgang "Den elektriske skomager" Nielsen, og maskinforhandler Erik Nielsen drev også her sin forretning, medens han tidligere havde drevet øldepot i den næstfølgende ejendom, der blev opført i 1889 af Niels Sørensen, og det var ham, der først etablerede omtalte øldepot for Carlsberg. Over stuen indrettede han en forsamlingsaal, der blev benyttet til selskabelige sammenkomster. I 1901 oprettede Ferdinand Nielsen butik i stuen og etablerede sig som købmand. Senere indehavere: Magnus Larsen, Alfred Hanning, Axel Rasmussen (nu skotøjsforret-

ning).

Dernæst kommer vi til boghandelen, som vi tidligere har omtalt.

Et stykke op ad Kirkevej lå et hus på nuværende malermester David Larsens grund. Huset blev bygget i 1881 af træskomager Ole Christiansen, der senere afhændede til maler og musiker Rasmus Hansen (Rasmus Maler). Huset brændte i året 1900, og det genopførtes af Rasmus Hansen. Her har også boet en barbermester Møller.

Vi runder igen hjørnet ved barbermester Hartmann Petersen, hvis ejendom blev bygget i 1897 af skrædermester A. C. Hansen. Han fik oparbejdet en stor forretning og havde en lang overgang 8-10 mand i arbejde. Man husker bl. a. hans datter Jensigne og skræder Holm. Skræder A. C., som han ofte blev kaldt, var kirkeværg, samt formand for Borger- og Haandværkerforeningen, dette er nævnt, fordi denne forening på daværende tidspunkt, efter min mening, spillede en større rolle for byen, end den gør i dag. A. C. Hansens søn, Ingemann Hansen, overtog forretningen, men senere afhændede han til barberm. Hartmann Petersen.

I næste ejendom drev skomager Eriksen, foruden at være centralbestyrer, i mange år sit skomagerværksted med Willumsen som en tro og pligtopfyldende medarbejder.

Dernæst til "Centrum". Dette navn er af nyere dato, og blev først knyttet til ejendommen, da Peter Jensen lejede en lejlighed og indrettede en lille butik med tobak og legetøj. Nuværende ejer er Sofie Andreasen (identisk med Sofie Essig, der senere bliver nævnt), enke efter slagtermester Fred. Andreasen, der kom fra Thorslunde og købte ejendommen i 1902 af slagtermester Hammeken, der kom fra Kundby og byggede ejendommen i 1882.

Vi står nu ved hotellet. Oh, hvor fristende, efter så lang en spadseretur, at kigge ind for at få en forfriskning, men vor vandring er ikke nær slut, vi må ikke forsinkes.

Den gamle kro havde til huse som tidligere fortalt i købmandsgården overfor, men senere byggedes en selvstændig kro i 1899 på sydsiden af Hovedgaden. Bygherren var W. Petersen. Af senere gæstgivere kan nævnes: hotelforpagter Sonne, hotelejer Møller, hotelejer Søren Sørensen, hotelejer J. P. Hansen, hans søn Arthur Hansen, hotelejer Chr. Nielsen, hotelejer E. Larsen, samt nuværende ejer hotelejer A. Juul Albertsen.

Som tidligere fortalt var C. D. Petersen oprindelig bager-svend, og da han først i halvtredserne ankom til Svinninge, erhvervede han et lille bageri, som han byggede om og drev videre.

Hans søn, W. Petersen, overtog det senere og udbyggede det yderligere til et på den tid moderne bageri, og han forpagtede det i 1907 bort til bagermester J. J. S. Kragh, København. Efter 10 års forløb købte Kragh bageriet, og han drev det i mange år, indtil han afhændede det til nuværende bagermester Fritz Slott.

Strækningen fra Slott og op til Slikboden var ved århundredskiftet endnu ikke bebygget. Arealet ca. 14 tdr. land, ejedes af Svinningegården. Senere erhvervedes dette areal gennem et konsortium i København af gårdejer Nyrup, Marke, der efterhånden udstykkede det til grunde.

Om ejendomme og beboere på denne strækning kan fortælles: sadelmager Aage Nielsens ejendom blev opført i 1912 af 2 mænd i forening, nemlig sadelmager P. Larsen og skomager Mortensen. Før den tid havde P. Larsen boet til leje i manufakturhandler Poul Larsens Ejendom. Forøvrigt overtog P. Larsen sadelmagerforretningen efter en A. Olsen, der havde drevet forretning i Svinninge i mange år. Men som sagt var P. Larsen med til at bygge ovennævnte sadelmagerejendom, men døde umiddelbart efter, og sadelmager Jul. Nielsen overtog hans halvdel af ejendommen, og drev forretningen her i 40 år.

I den anden halvdel var der så skomagerværksted. Dette blev overtaget af skomager Nielsen (fra "det høje hus"). Lærer og sognerådsformand Chr. Jørgensen overtog og beboede senere denne halvdel (butikslokalerne i stuen havde sadelmageren lejet). Da Chr. Jørgensen nedlagde sit hverv som sognerådsformand og forlod byen i 1954 overtog Jul. Nielsen også denne halvdel.

Berthelsen Jensens ejendom blev bygget i 1913 af cykelfabrikant L. Jacobsen, der flyttede fra "Skansen" og herved. Jacobsen afhændede senere til automobilforhandler Anton Hansen.

De øvrige ejendomme deromkring og opefter er af forholdsvis nyere dato. Hos Ernst Ferdinandsen har der været fedevareforretning og kolonial med L. Larsen som indehaver, derefter købmand Mortensen, fru Jenny Nielsen og nu Ernst Ferdinandsen (Farvehandel)

Om købmand Axel Nielsens ejendom, kan der fortælles, at murermester O. Petersen lejede denne i 1908 (han kom til byen i 1906) og købte den i 1913, og der blev dengang som nu drevet købmandsforretning. Senere ejere købmand Mortensen og nu Axel Nielsen.

Vi drejer af til højre og konstaterer, at der dengang fandtes et afholdshjem i Svinninge. Det havde til huse i ejendommen, der ligger nord for realskolen. Her afholdtes der bal m.m., og der forefandtes en eminent keglebane. Det nedlagdes senere, og der blev oprettet et pensionat, der blomstrede godt op ihvertfald en overgang på grund af de elektrikere og andre, der medvirkede ved

N. V. E.'s oprettelse (1913).

Og så standses vi af gartneriet "Flordal". Det blev oprettet af gartner M. C. Rasmussen fra Holbæk. Senere ejere: Chr. Rasmussen, G. Lind, Ingemann Petersen.

Arealet hvorpå "Flordal" ligger hørte til "Abildgård", som Rasmussen erhvervede sidst i firserne af Gdr. Hans Hansen. Senere ejere af "Abildgård" bl. a.: gartner Olsen, fhv. mejeribest. N. P. Jensen og nuværende ejer fhv. Slagtermester i Svinninge, Rasmus Hansen.

De fleste her i byen kender kun installatør Sv. Aa. Johansens ejendom som installationsforretning. Men her har også været møbelforretning (eller måske marskandiserforretning). Indehaveren hed Madsen. Desforuden har her været et fint konditori drevet af Katrine Nielsen, som senere kom til Hjorths boghandel. Derefter Overmontør J. Johansen, hvis søn Svend Aage Johansen nu driver forretningen videre.

Tømrmester J. C. Nielsens virksomhed blev oprettet i 1913 af tømrmester N. P. Jensen. I 1918 erhvervedes den af ovennævnte J. C. Nielsen, som kom fra Rødvig på Stevns. Han producerer bl. a. havemøbler og komoder.

Ikke så få af husene omkring Nyvej er bygget af samme mand, nemlig murermester Larsen, hvis enke fru M. Larsen stadig bor i eet af dem. Til husene fandt han så senere købere.

Vi har tidligere omtalt øldepotet "Carlsberg". Nu dukker navnet frem igen, idet vi befinder os ved ølhandler Kaj Rasmussens ejendom. Denne ejendom købte Rasmussen i året 1940 af enke efter fhv. gårdejer og sognerådsformand Peter Nielsen, fru Marie Nielsen, og indrettede øldepot her, efter at han nogle år før havde overtaget det af ølhandler Merrild i Svinningehus (Slottet).

Og nu går vi ned i byen igen til "Skansen", som blev bygget i 1902 af cykelfabrikant L. Jacobsen, der i 1913 solgte til gdr. Nyrup, og i handelen indgik en byggegrund, hvorpå Jacobsen opførte den ejendom, der nu tilhører Berthelsen Jensen. Jacobsen fortsatte med cykelforretning her, indtil han afhændede til automobilforhandler Anton Hansen.

"Skansen" overtoges imidlertid af tjener Jørgen Jensen, hvis kone drev kaffeforretning, og denne afhændede til en tobakshandler Andersen, der ejede en forretning i Holbæk nær kasernen, og han forhandlede bl. a. piber, på hvis hoveder forefandtes forskellige militære motiver. Af denne grund kaldtes forretningen "Skansen", og dette navn bragte han med til Svinninge, og det er bevaret siden.

Vi passerer ejendommen, som mekaniker R. Fredsgård for nylig (1959) afhændede til fru manufakturhandler G. Iversen. Ejendommen er opført af Aage Ibsen. Fredsgård residerer nu på sin flunkende ny Service-station anbragt yderst på Holbækvej.

Derefter tømrermester Ejner Petersen, hvis ejendom blev bygget i 1901 af snedkermester Rasmus Knudsen, der nedsatte sig her i byen i 1893. Senere kom snedkermester Gabriel Hansen.

Vi er nået til maskinfabrikant O. Christensens ejendom og standser her. Heromkring lå for 100 år siden en gammel gård. Den 1. oktober 1863 blev i et lokale her oprettet Svinginges første postekspedition (underlagt Holbæk postkontor) og bestyret af postfuldmægtig Olsen. Senere nedbrændte gården, og der opførtes et posthus, der blev bestyret af postmester Jensen. Da Odsherredsbanen kom i 1899 blev kontoret overflyttet til nuværende sted. Postmester Jensen afløstes efter adskillige år af postmester Møller, derefter postmester Weiss, så postmester Linde, postmester Lund, postmester Rosenstand og postmester C. Hansen, om hvem det fortælles, at han tit brugte udtrykket: "Din Klodrian". Han havde en søn, der faktisk var noget af en banebryder indenfor spejderbevægelsen her i byen. Han foretog lange ture ud i naturen, om det var til fods eller på cykel, ved jeg ikke, men af den grund blev han kaldt "Kilometerpeter", og han har uden tvivl inspireret mange drenge her i byen til at gøre ligesådan, og lært dem at elske det raske lejliv. - Endvidere kan nævnes postmestrene Berg, Nielsen, Poulsen og Schrøder, samt Garboe, der for nylig (1959) blev afløst af postmester Steensen Johansen.

Men posten skulle også bringes ud. Vi husker postbud Peder- sen, gift med den før omtalte "Karen Marie Landpost". Hun overtog hendes mands arbejde ved hans død, deraf navnet. Den 1. maj 1908 overtog postbud Carl Nielsen arbejdet, og han var det første "røde" postbud i Svinninge. Nielsen var i sin gerning en meget afholdt mand, glad for børn, og han, der stadig lever, har vundet mange venner i Svinninge. Han fratrådte af helbredshensyn den 1. april 1943 og afløstes af nuværende postbud Poul Andersen.

Ja, vi kom jo lidt ud af den fastlagte kurs, idet vi som sagt flyttede med posthuset fra maskinfab. O. Christensen til jernbanestationen og når vi nu er her så lad os fortælle lidt om Odsherredsbanen.

Den blev åbnet for trafikken den 18. maj 1899. Der stod strid om, hvorvidt den skulle gå over Audebo og stik nord, eller den skulle bevæge sig først de ca. 17 km mod vest til Svinninge

og så bøje af op i Odsherred. Det sidste projekt sejrede, hvad der blev til stor gavn for Svinninge (postvognene måtte jo køre til nærmeste Jernbanestation Mørkøv).

Men der fortælles også om et andet projekt, som måske havde været til endnu større gavn for vor by. Der mentes dengang, at staten havde syslet med tanken om, at Nordvestbanen, der blev åbnet 1875, skulle passere Svinninge vestpå i stedet for over Mørkøv til Kalundborg. I så fald ville Odsherredsbanen ikke have fået den retning, men snarere blevet bygget som en tværbane fra Nykøbing Sj. over Svinninge og Mørkøv sydpå. Men det skulle bl. a. have været indflydelsesrige personer fra Svinninge, som forpurrede ovennævnte projekt (man hviskede bl. a. om C. D. Petersen og lærer Rørbeck Matthiassen). Men nok om det. Jernbanestationen havde først Chr. Larsen som forstander, derefter A. Reiff og nu forstander Hauge Jørgensen.

Vi vandrer mod vest igen forbi O. Christensen, passerer lægeboligen (herom senere) og slutter vor rundgang i Svinninge ved N. V. E.'s funktionærbolig på Hovedgaden. Denne ^{en}ejendom ejedes tidligere af landinspektør A. Weitemeyer, som var meget kendt og afholdt skikkelse i Svinninge.

F l e r e n a v n e .
 =====

Det menes, at den første læge i Svinninge var læge Hallas, som kom til byen i tredserne. Han boede en tid hos gdr. Hans Hansen, Abildgård, men flyttede derefter ind til byen i Nyrups ejendom, som den vel stadig benævnes, selvom den nu ejes af NVE. Hallas virkede her i Svinninge til sin død, ialt ca. 30 år, og efter han kom i 1894 læge I. Gottschalk, der i 1898 byggede sin egen lægebolig "Svinningehus" eller "Slottet", som mange kalder ejendommen endnu, og det har sin særlige grund.

Ejendommen har nemlig ikke altid haft sit nuværende udseende. Læge Gottschalk opførte ejendommen med tårn og spir, og på grund af sit slotsagtige udseende, kom det netop i folkemunde til at hedde "Slottet". Ejendommen har haft en omskiftelig tilværelse. Efter Gottschalk kom i 1899 læge Axel Thrane, men han boede der ikke længe, kun 1 års tid. Senere i året 1904 byggede han selv en bolig, nemlig læge Blumes' ejendom.

"Slottet" blev senere indrettet til realskole, og en overgang stod det tomt, ja, det påstås, at man end ikke kendte ejeren, så det blev benyttet af husvilde fra byen og omegn.

Men der kom dog bedre ordnede forhold efterhånden, men i 1920 nedbrændte det - derfor nu det forsvundne slotsagtige antræk-. På det tidspunkt boede der bl. a. Sofie Essig (senere Andreasen), der havde pensionat, og man fortæller, at hun havde stående i køkkenet en kedel vand, der kom i kog på grund af heden og nok så nydeligt gav sig til at fløjte - kaffevandet var parat.

Senere ejere: Skomager Stift, København, kreaturhandler Chr. Jensen, København og nuværende ejer uddeler L. Hansen.

Men tilbage til lægerne.

Efter nogle år rejste læge Thrane, hvis hustru forøvrigt også var læge, efter at have overdraget sin praksis til læge Scavenius Nielsen, der ligesom dennes efterfølger, læge Classon, ikke blev gamle i byen.

Derimod virkede Classons efterfølger, læge A. M. Smidt, i mange år i Svinninge.. Først alene, så senere sammen med læge J. Blume.

Smidt byggede nuværende lægebolig skråt overfor Blume. Læge Smidt afløstes af læge Brohm, og de senere læger her i byen har været: læge Malmstrøm, læge Røsdahl og nuværende læge H. H. Worm. Og som det sidste er Blume den 1/8 1958 blevet afløst af læge Uffe Kirk.

Dyrlæge Chr. Haldkjær kom til byen midt i halvfjerdserne. Han boede først hos købmand A. Frederiksen i det hus, Frederiksen erhvervede af Svinningegården. Så købte han en byggeplads af Mathias Sørensens Enke og byggede den ejendom, der nu er slikbod (ejer tjener Ejlif Larsen, tidligere ejere particulier Niels Rasmussen og dennes søn fhv. skotøjshandler Axel Rasmussen).

Dyrlæge J. G. Modigh nedsatte sig som dyrlæge i Svinninge i året 1904, han boede til leje i nogle år, men byggede i 1910 en ejendom i den østlige ende af byen. Senere dyrlæge Hergård, samt nuværende dyrlæge N. L. Frandsen.

Vejassistent J. Bonde kom fra Faurbogård og byggede i 1899 en ejendom "Højvang" i den østlige ende af byen. Han afløstes af vejassistent Andreasen, som rejste fra byen.

Chr. Weitemeyer var født i København den 8. juli 1848 og bosatte sig i Svinninge som landinspektør 1871. Han boede først til leje en tid, senere byggede han en ejendom ved Nykøbingvejen. Han var en højt anset mand og en betydningsfuld persøn for sin tid. Chr. Weitemeyer døde 1906, og samme år blev en mindesten af beboere i Holbæk Amt rejst i hans have umiddelbart ved landevejen.

Axel Weitemeyer, der er født den 29. januar 1875, overtog sin fars forretning 1906. Han boede til leje nogle år, men købte i 1911 den ejendom, der i dag ejes af N. V. E. Efter Weitemeyer kom nuværende landinspektør Valentin.

N. V. E.
 =====

N.V.E. har i betydelig grad været med til at sætte sit præg på Svinninge i nyere tid. Selskabet beskæftiger i dag ca. 170 mennesker, og da elektriciteten stadig er i rivende udvikling, vil selskabet sikkert vokse hermed.

Værket, som N.V.E. i daglig tale ofte benævnes, blev sat i drift den 20. december 1913, og den første direktør blev J. Andersen, om hvem der skal fortælles lidt senere.

Opførelsen af Værket påbegyndtes i maj 1913, og arkitekt var professor Ivar Bentsen, København.

Det lykkedes for denne mand at forme bygningerne smukt og anbringe dem harmonisk på området, og Ivar Bentsen fik da også megen ros herfor. Det kom bl. a. til udtryk i 1935, da Værket fik besøg af en bygningsingeniør, der havde arbejdet i 15 år i Amerika. Han fortalte, at i et stort illustreret værk om europæisk arkitektur, som forefindes i staterne, var Grundtvigskirken og N.V.E.'s maskincentral afbildet og fremhævet som noget af det bedste indenfor nyere arkitektur i Danmark.

Første udvidelse skete, da N.V.E. i 1927 købte en nærliggende villa af A/S C. D. Petersen. Denne villa tjener stadig som direktørbolig.

På repræsentantskabsmødet den 10. februar 1936 vedtog man udvidelse nr. 2, nemlig en stor administrationsbygning, som skulle opføres på en grund, som Værket købte i 1924 af ingeniør Otto Meyer, København. Bygningen blev taget i brug i sommeren 1937, og den står nu som et stolt vartegn højt hævet over byen. Arkitekt var Helge B. Møller, København.

Derefter ombyggede man de tidligere kontorlokaler til privatboliger.

På samme tid opførtes en garagebygning med vaskehal på tilstødende arealer, som N.V.E. i 1934 erhvervede af A/S C. D. Petersen. Og en bygning, som fulgte med ved handelen, blev efter en mindre ombygning indrettet til lager.

Endelig skal nævnes, at det grønne anlæg af plæner og buske omkring bygnin gerne har gjort sit til at fremhæve N.V.E.'s smukke bygninger og skabe det harmoniske Hele, som man taler om. Dette har man sikkert altid haft for øje indenfor ledelsen, hvilket antagelig også har været i den nuværendes tanker, da man i 1959 besluttede at foretage en ikke billig istandsættelse og omforandring af en stor del af haveanlægget. Det gamle var smukt, men det trængte til en fornyelse.

Eren for N.V.E.'s tilblivelse må først og fremmest tilskrives J. Andersen. Det var ham, der fik ideen til elværket, og det var ham, der førte den ud i livet. Men han skulle igennem mange forhandlinger og drøje diskussioner forinden. Derfor var det da også naturligt, at det blev ham, der den 10. oktober 1913 tiltrådte som den første forretningsfører, som det dengang hed. N.V.E. var privat ejet indtil den 4. marts 1918, hvor det overgik til andelsselskab.

J. Andersen blev født den 11. juli 1871 og efter at have bestået lærereksamen, tiltrådte han et embede ved Smakkerup skole. Han tog samtidig del i det kommunale arbejde, blev sognerådsformand og endvidere formand for Holbæk Amts Sogneraadsforening, og det var herigennem hans interesse for "Elektricitetssagen", som daværende amtmand E. Ammentorp engang benævnte den i et brev til lærer J. Andersen, blev vakt.

Direktør Andersen virkede ved N.V.E. gennem en lang årrække, og for hans fortjenester fik han tildelt Ridderkorset.

Den 1. august 1939 afløstes han af sin svigersøn H. Hasselbalch-Larsen. Tidligere havde Hasselbalch-Larsen fra Værkets start virket som anlægsingeniør. Men hans tid som direktør skulle ikke blive lang. Han døde pludselig i december 1941, og J. Andersen overtog igen ledelsen for en kort tid.

Den 1. oktober 1942 tiltrådte så S. M. Buhl, som kom fra SEAS, Haslev. Buhl virkede ved N.V.E. i tre år, hvorefter han vendte tilbage som direktør ved SEAS.

Buhls afløser blev nuværende direktør K.S. Rosbjerg, der blev udnævnt den 1. oktober 1945. Rosbjerg havde forinden i gennem flere år virket ved teknisk afdeling som civilingeniør.

Af de ældste pionerer foruden J. Andersen og Hasselbalch-Larsen kan nævnes driftsbestyrer H. A. Jensen (ansat 26/2, 1914, afg. 31/3, 1956), liniemester Frode Loell (ansat 1/12, 1913, afg. 31/3, 1955), maskinmester A. Bruun (ansat 1/12, 1913, flyttet til Kalundborg 1/11, 1919), maskinmester S. B. Steenberg (ansat

1/12, 1913, afg. 31/10, 1955), maskinpasser N. P. Nielsen (ansat 1/1, 1914, afg. som lagerforvalter 31/3, 1953), overmontør A. Thiemke (ansat okt. 1913, afg. 1/1, 1953), overmontør Svend Sørensen (begyndte som lærling hos installationsfirmaet Andersen & Meyer, der medvirkede ved N.V.E.'s opførelse), montør C. O. Christensen (fortsatte senere med egen maskinforretning på Hovedgaden), montør Aage Ejner Peltz, samt montør E. W. Larsen, (begge forlængst afgået).

Indenfor den administrative afdeling kan nævnes: bogholder Knud Nielsen (ansat 30/4, 1914, afg. v. d. 9/11, 1956), kasserer J. Jensen (ansat 24/2, 1914, afg. 1947), samt direktør Andersens datter, senere fru Hasselbalch-Larsen.

Der medvirker og har medvirket i N.V.E.'s tjeneste mange andre kendte borgere i Svinninge. Vi kan nævne nogle af de ældste.

Maskinmester G. Madsen (afg.), driftsassistent A. Christoffersen, ingeniør L. Samson, maskinmester H. Flindt, ingeniør C. J. Jønsson (afg.), overmontør Mundt (afg.), overingeniør E. Enegren, driftsbestyrer J. Møller, overmontør V. Tømmerup, afdelingsleder D. Cold Nielsen, afdelingsleder N. B. Christensen, lagerforvalter C. Sørensen (afg.), lagerforvalter Ingemann Petersen, overassistent Frantz Andersen, overassistent Dagny Christiansen, montørerne Karl Andersen, Chr. Nielsen og Anders Nielsen, maskinarbejder Kaj Hansen, medhjælperne Vald. Svendsen (afg.), Oluf Sørensen, Viggo Hansen, Chr. Hansen, Oluf Andersen og Peter Petersen.

Ovenstående er som sagt de ældste, der står eller har stået bag N.V.E.'s trivsel gennem årene, der svandt.

Vi ved, at der af og til har rådet et vis modsætningsforhold mellem N.V.E. og byen, man beskyldte i visse kredse bl. a. N.V.E. for at ødelægge Borger- og Haandværkerforeningens liv, men mon ikke alle stridigheder forlængst er bilagt, og det skal påpeges til slut, at når det er sagt i indledningen af dette afsnit, at N.V.E. har sat sit præg på Svinninge, så menes der selvfølgelig præg af positiv karakter.

Som kildeangivelse til en del af foranstående kan anføres N.V.E.'s 25 års jubilæumsskrift, samt N.V.E.'s personaleforeningsblad "Stafetten".

Vi har endnu 2 store virksomheder i Svinninge, nemlig A/S Valsemøllen og A/S Beauvais.

A/S V a l s e m ø l l e n .
=====

Valsemøllen blev bygget i 1916 på initiativ af mølleejer Lauritz Petersen, Hagendrup mølle. Lauritz Petersen drev begge møller under eet, men i 1920 blev Hagendrup mølle solgt fra. Valsemøllen var den første elektrisk drevne mølle i Danmark.

De første par år bestod møllen af silobygningen mod øst, samt første trediedel af møllen op mod siloen. Men snart blev midterpartiet bygget til og således stod møllen til 1925, da sidste trediedel blev tilbygget.

Laur. Petersen var møllens administrerende direktør fra 1916 til sin død i april 1944. Han efterfulgtes af direktør E. Vagn Andersen, der i 1957 forflyttedes til København, da Valsemøllen blev sammensluttet med Dansk Mølle-Kompagni A/S. Den daglige leder er i dag driftsleder Tage Bruun og repræsentant Poul Hansen besørger salget.

Valsemøllen producerer rug- og hvedemel, og dens lastbiler med "Svinninge-Mel" har gjort Svinninge kendt over hele Sjælland.

A/S B e a u v a i s .
=====

A/S Beauvais overtog i 1956 en stor bygning på Ringstedvej, efter at andelsselskabet Hafex (Holbæk Amts Frugtexport) var krakket.

Bygningen blev omforandret, snart skød flere bygninger op, og dette store industriforetagende blev indviet den 15. juli 1957.

Fabrikken, der jo kun er en lokal afdeling af det store firma Beauvais, producerer alt i konserves indenfor grøntsager og frugt, og mange af byens beboere har fundet beskæftigelse her. Driftsleder er H. Frømling.

S k o l e r n e .

=====

Ifølge førnævnte bog "Sjællandske Byer og deres Mænd" oprettedes den første skole i Svinninge for ca. 200 år siden, og den skulle have ligget tæt ved kirken. "Annekshuset", som den kaldtes, blev benyttet i godt et halvt århundrede, så blev skolen flyttet til nuværende sted i den vestlige ende af byen.

Den første lærer man husker blev kaldet i 1860 og hed Mads Matthiassen. Han var oprindelig gartner, men tog senere lærer-eksamen. Han antog senere navnet Rørbeck.

Om Rørbeck Matthiassen fortæller man, at han var en mand, der godt kunne lide mad. "Han kunne spise noget så forskrækkeligt", sagde man, men det skal tilføjes, at det var kun ved "Gæstebud" og lignende, han tog for sig af retterne; til daglig levede han meget nøjsomt med sin familie. Rørbeck Matthiassen blev udnævnt til Dannebrogsmænd og døde 1899.

I 1898 blev der opført en ny skole med 2 klasseværelser og der oprettedes et andenlærerembede.

Lærer J. Jen sen blev kaldet til førstelærer i året 1900, han ledede skolen i ca. 2 år til sin død.

I året 1902 blev lærer Marius J. Ougaard kaldet til embedet. Der var kommet vækst i byen og hurtigt steg børnetallet, så der måtte foretages en ny udvidelse af skolen, hvilket skete på den måde, at de gamle klasseværelser omdannedes til beboelse, og der opførtes en ny skole med 3 klasseværelser, og samtidig oprettedes et nyt embede.

Lærer Ougaard ledede skolen indtil midten af tyverne, hvorefter hans søn, Viggo Ougaard, overtog skolen som førstelærer, medens han allerede blev knyttet til skolen i 1919. Viggo Ougaard leder den dag i dag skolen og er en meget kendt og agtet person i Svinninge, og han har, gennem de mange år der er gået, haft mange tillidsposter overdraget, ligesom han er forstander for Teknisk Skole og Handelsskolen i Svinninge.

I året 1889 begyndte Ferd. Hjorth en privat skole i byen. Det varede ikke længe, før det viste sig, at Hjorth var i besid-

delse af pædagogiske evner, og skolen voksede godt i børnetal. Skolen gav undervisning til konfirmationsalderen, og det viste sig, at børnene med hensyn til kundskaber hørte til de fremmeligste i byen. I 1899 ophævede Hjorth skolegermingen for at tage fat på boghandlervirksomheden.

Året 1902 var der en del beboere fra Svinninge og omegn, der oprettede en realskole i Svinninge. Skolen fik lokaler i den forhenværende lægebolig "Slottet". Som bestyrer blev antaget lærer, cand. phil. Georg Andersen. Han bestyrede kun skolen 1 år. Cand. theol. Grove-Rasmussen overtog derefter bestyrerpladsen og beholdt den til 1908. I året 1904 byggede Interessentskabet selv en skolebygning med beboelse.

Wulff Hansen bestyrede fra 1908 til 1909. Cand. phil. Christensen fra 1909 til 1912. Cand. theol. Birkedal fra 1912 til 1913.

Grove-Rasmussen overtog igen skolen i 1913, men da han i 1908 havde oprettet en realskole i Asnæs, blev de ældste klasser flyttet hertil, og kun den yngste klasse blev i Svinninge under en lærerindes undervisning. Skolen kom i vanskeligheder og under forrige verdenskrig måtte den lukke.

Men efter at P. M. Pedersen kom til, arbejdede skolen sig støt og roligt fremad og tilfredsstillende i dag de krav, som må stilles til en sådan privatskole.

I en lang årrække var bl. a. A. P. Grønnow lærer ved denne skole, og her skal fremhæves hans store pædagogiske evner som lærer, ligesom det skal nævnes, at han har indlagt sig store fortjenester for sit arbejde indenfor ungdommen i Svinninge Idrætsforening (startet i maj 1924), for hvilken han var formand i ca 25 år.

P. M. Pedersen afløstes af H. Jensen, der døde i 1958. Den drives i dag videre af H. Jensens enke med støtte af R. Randskov og W. G. Hebbien.

I året 1903 blev der af Borger- og Haandværkerforeningen, Svinninge, oprettet en teknisk skole, der havde lokaler oven på kommuneskolen indtil nuværende teknisk skole byggedes i 1926. Af forstandere kan nævnes Frode Loell og Viggo Ougård. Her har man også i de sidste år opretholdt Handelsskole med V. Ougård som forstander.

K i r k e n.

=====

I denne beretning skal også fortælles lidt om kirken, og her har vi i "Traps Danmark" en ganske god fortæller (der er dog foretaget enkelte udeladelser og tilføjelser).

Kirken ligger på bakkehældet ned mod Svinninge å. Af den romanske kirke eksisterer nu kun skibet, opført af kampesten, der allerede i den ældste tid var dækket af grov mørtelpuds. Der er bevaret 2 højtsiddende, romanske vinduer, anbragt lige over for hinanden; på nordsiden er vinduet ikke tilmuret, fører ind til de senere indbyggede hvælvinger. Syddøren sidder på sin oprindelige plads, men er ommuret; norddøren er forsvundet.

Kirken restauredes i 1954 og nyt sakristi blev opført. Arkitekt var Hardie Fischer. Rester af kalkmalerier fremdroges i korets nordre væg.

I tidlig gotisk tid fik skibet 2 hvælvinger, meget høje og med slanke rundstave langs gjord- og skjoldbuer.

I den senere middelalder undergik kirken store ændringer. Koret forsvandt, og bygningen forlængedes mod øst i hele skibets bredde; også dette nye parti fik 2 hvælvingefag, med tværstave på ribberne. Foran syddøren opførtes et våbenhus. Mod vest rejstes et tårn, hvis hvælvede rum ved en bred spidsbuet arkade sættes i forbindelse med skibet; her står nu siden 1924 kirkens orgel. Alle tilbygninger fik kantakkede, blændingsprydede gavle. Østforlængelsen fik brede vinduer i fladbuede, aftrappede indfatninger, desuden en trappefrise. Tårnet er i nyere tid delvis skalmuret med små sten.

I den romanske del af kirken fandtes i 1954 faste murede bænke fra ældste tid. Alterbordet er beklædt med panelværk, foldeværk på siderne og en tredobbelt arkade på forsiden, dateret 1580. På alterbordet står 2 sengotiske stager med snoede skafter (som i Jyderup). Endvidere er den gamle albertavle nedtaget og et krucifiks i romansk stil anbragt i stedet. (1956 udført af billedhuggeren Gunner Hansen). Umiddelbart neden for koret på den nordlige væg er ophængt 2 fløje af et senmiddelalderligt al-

ter, det eneforestiller den hellige Katharina, det andet Jomfru Maria med barnet. Døbefonten af granit er af Kalundborgtypen. Prædikestolen er stafferet 1619, og er et arbejde af Anders Nielsen Hatt. Staderne er nyere.

De 2 klokker i tårnet er fra 1648 og 1849. På kirkegården uden for våbenhuset ligger en romansk ligsten. Af hegnsmurene, der er fornyet mod nord, er murflugten tæt vest for tårnet senmiddelalderligt.

Som supplement til ovenstående kan fortælles, at ved restaureringen i 1954 medvirkede maleren Ernst Trier som kunstnerisk og kulturhistorisk konsulent udsendt af Nationalmusæet, og han selv og maleren Axel Møller, Bjergesø, restaurerede bänkene og prædikestolen (barok). Og det var Ernst Trier og hans broder Holmer Trier, der i 1956 malede det af Gunner Hansen udførte krucifiks, samt restaurerede og udsmykkede alterbordet.

Ved restaureringen fremdroges som nævnt rester af kalkmalerier. Det var kirkens hellige indvielsestegn, og man fandt ydermere "2 sæt", og der knytter sig det interessante ved denne "foreteelse", at der måske inden for kirkens område engang har fundet en forbrydelse sted, der har besudlet kirken og gjort den uren, hvorfor man har måttet overkalke tegnene og først efter en ny indvielse har påført nye indvielsestegn.

Br a n d v æ s e n e t i S v i n n i n g e .

=====

Når der var ildløs, klemte de kirkeklokkerne. Byens brandkorps var straks klar over deres pligter. Nogle mødte op ved sprøjtehuset ved kirken og fik fat i sprøjten, andre ilede direkte til brandstedet eller til nærmeste vandlæsningssted, og håndsprøjten kom i gang, og hver mand ydede sit bedste. Af tidligere brandfogeder kan nævnes gårdejer Hans Nielsen (afd. gdr. J. Chr. Nielsens far).

Senere oprettedes et efter datiden bedre korps af frivillige, og om dette fortæller cykelhandler Alfred Jensen:

Svinninge brandvæsen blev oprettet i 1925, og det bestod af følgende frivillige: vognmand Chr. Olsen, arbejdsmand Albert Christensen, tømrermester J. Samuelson, afd. Tømrermester Gabriel Hansen, værkfører Christensen, vejmand Karl Christiansen, Smedemester Larsen, snedkermester Pedersen, bødker Axel Nicolaisen, hønseriejer Andreasen, blikkenslager Marius Larsen, tømrermester og brandchef H. P. Hansen, graver Hans V. Christiansen, murer Chr. Jensen, Karl Hansen, teknisk skole, maskinfabrikant og senere brandchef O. Christensen, skræder Holm, maskinarbejder Oluf Hansen og cykelhandler Alfred Jensen.

I begyndelsen havde vi kun motorsprøjten, og vi måtte derfor ved udrykning leje vognmand Chr. Olsen, der med sin lastbil befordrede materiellet og en del af brandmændene (resten transporterede jeg i min privatvogn). Motorsprøjten blev trukket bagefter lastbilen.

Af og til kunne det træffe, at vognmand Chr. Olsen ikke var hjemme, når der var ildebrand, og så var gode råd dyre. Vi måtte finde en anden vogn, der var ikke så mange dengang, men også det lykkedes, omend det tog sin tid.

Omsider fik vi en brugt Ford chassis-vogn, der blev ombygget og så kunne vi køre, men desværre blev den gamle vogn overladt, og det var ikke de store hastigheder, vi kom op på ved udrykning, selvom det heller ikke var så galt, som drengene pralede af: at de kunne køre udenom på cykel.

Var vognen ikke tidsvarende, så indfrieede sprøjten til gengæld alle forventninger. Det var en 30 hk Fiat, der som sagt løb på hjul bagefter vognen. Slangemateriellet bestod af 3 tommer slanger, som blev forgrenet ud med 2 tommer og med 3 strålerør.

Det hændte sjældent, at hele mandskabet kom med ud i første omgang ved udrykning, vi var jo spredt over hele byen, ligesom ikke alle havde telefon, men det rygtedes hurtigt, at der var ildebrand et sted, og så indfandt resten sig på cykel, så kunne de jo altid køre med hjem.

Jeg husker den første udrykning, vi havde. Det var, da tømrer og skatteopkræver J. P. Hansen's hus brændte på hjørnet af Torslundevejen. Det første spørgsmål, der altid meldte sig, var: Hvor er der vand? I dette tilfælde blev det meddelt, at C. D. Petersen havde en brønd, der ikke kunne tømmes, og vi lagde til der. Men her begik vi en kæmpebonnert. Vi vendte slangerne forkert. Om igen, og - ja, en ulykke kommer sjældent alene -, da vi skulle sætte vand på igen, var brønden tømt, og huset nedbrændte. Der kan altid gøres fejl i starten, det var jo vor første udrykning, og brandchefen (H. P. Hansen) var ikke til stede, men senere gik det bedre og uden større uheld.

Af større brande husker jeg den, hvor Arnakkegårdens lade nedbrændte, sant Aggersvold store ladelænge, der brændte i 8 dage.

Jeg erindrere ligeledes engang et meget voldsomt tordenvejr, der holdt sig over Svinninge og omegn en hel eftermiddag. Der kom ridende bud fra Godthåb, at en gård brændte (telefonen var afbrudt). Vi syntes, det var uforsvarligt at køre hjemmefra, men brandchefen beordrede os afsted. Lynene knitrede omkring os, og vi sad ærlig talt og dukkede os i bilen.

Vi fik da slukket branden, men inden vi var kommet videre, blev vi alarmeret til en ny brand i Stokkebjerg, og samtidig bad Weinreich, Snertinge, om assistance til en tredje brand, så det var en gruelig travl eftermiddag. Da vi kom hjem, fik vi at vide, at lynet også havde slået ned i maskinfabrikant O. Christensens have, men til alt held uden at have forvoldt skade.

Således virkede vi en halv snes år, men ordningen var ikke tidsvarende, og efter forhandling med kommunen, overtog først Carl Weinreich, Snertinge, distriktet og senere Falck.

Hermed slutter beretningen om Svinnige. Meget burde sikkert have været uddybet mere og andre ting udeladt som værende uden værdi, men jeg håber dog, at læserne, alle manglerne tiltrods, hist og her har fundet oplysninger, der har haft sin interesse.

Helge Jensen.